

УДК 338.24

**МІЖНАРОДНІ АКТИ І ЗАКОРДОННА ПРАКТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

Болдуєва Оксана Валеріївна, д.е.н., доцент, Запорізький національний університет,
Богма Олена Сергіївна, к.е.н., доцент, Запорізький національний університет, м.
Запоріжжя.

Bolduieva O.V., Doctor of Science in Economics, Ass. Prof., Zaporizhzhya national university
Bogma E.S., Candidate of Science in Economics, Ass. Prof., Zaporizhzhya national university,
c. Zaporozhye.

Boldyeva O.V., Bogma O.S. International acts and foreign practice of providing of financial safety of the state.

The article is sanctified to the study of list of basic international legislative acts in industry of providing of financial safety of countries. It is set that United Nations come forward to one of leading international centers on making of international legal standards in area of organization of fight against washing of criminal profits by the acceptance of corresponding Conventions. Active voice in providing of international financial safety accepts and CE, for initiatives of that Conventions are taken in industry of washing, exposure, exception and confiscation of profits from criminal activity and financing of terrorism and responsibility for a corruption. It is set that as leading motive force in an international fight Group that produces world standards in the field of counteraction to washing of criminal profits and financing of terrorism comes forward against white-washing. In addition, for an effective fight against white-washing in many countries were created state «subdivisions of financial secret service» are specialized. It is set that grows also role of the International monetary fund in counteraction to legalization of criminal profits and financial providing of terrorism. It is educed that in a fight against the separate displays of criminal activity on washing of capitals also participate and other international organizations, for example Group of countries against a corruption. Drawn conclusion, that an international legislation in the field of providing of financial safety envisages the necessity of bringing the national legal systems over for accordance with international standards, consequently, legislation of Ukraine in the field of financial, criminal and administrative legislation need adjustment in accordance with international norms.

Болдуєва О.В., Богма О.С. Міжнародні акти і закордонна практика забезпечення фінансової безпеки держави.

Стаття присвячена вивченню переліку основних міжнародних законодавчих актів в галузі забезпечення фінансової безпеки країн. Встановлено, що Організація Об'єднаних Націй виступає одним з провідних міжнародних центрів по виробленню міжнародно-правових стандартів в області організації боротьби з відмиванням злочинних доходів шляхом прийняття відповідних Конвенцій. Активну участь в забезпеченні міжнародної фінансової безпеки приймає і Рада Європи, за ініціативи якої прийнято Конвенції в галузі відмивання, виявлення, вилучення і конфіскації доходів від злочинної діяльності і фінансуванні тероризму й відповідальності за корупцію. Встановлено, що провідною рушійною силою в міжнародній боротьбі з відмиванням грошей виступає Група, що виробляє світові стандарти у сфері протидії відмиванню злочинних доходів і фінансуванню тероризму. Крім того, для ефективної боротьби з відмиванням грошей у багатьох країнах були створені спеціалізовані державні «підрозділи фінансової розвідки». Встановлено, що зростає також роль Міжнародного валютного фонду в протидії легалізації кримінальних доходів і фінансовому забезпеченню тероризму. Виявлено, що у боротьбі з окремими проявами злочинної діяльності по відмиванню капіталів також беруть участь й інші міжнародні організації, наприклад Група країн проти корупції. Зроблено висновок, що міжнародне законодавство у сфері забезпечення фінансової безпеки передбачає необхідність приведення національних правових систем у відповідність з міжнародними стандартами, відтак, законодавство України у фінансовій сфері, кримінальне та адміністративне законодавство потребують коригування відповідно до міжнародних норм.

Болдуєва О.В., Богма Е.С. Международные акты и заграничная практика обеспечения финансовой безопасности государства.

Статья посвящена изучению перечня основных международных законодательных актов в отрасли обеспечения финансовой безопасности стран. Установлено, что Организация Объединенных Наций выступает одним из ведущих международных центров по выработке международно-правовых стандартов

в области организации борьбы с отмыванием преступных доходов путем принятия соответствующих Конвенций. Активное участие в обеспечении международной финансовой безопасности принимает и Совет Европы, по инициативе которого приняты Конвенции в отрасли отмывания, выявления, изъятия и конфискации доходов от преступной деятельности и финансирования терроризма и ответственности за коррупцию. Установлено, что в качестве ведущей движущей силы в международной борьбе с отмыванием денег выступает Группа, которая разрабатывает мировые стандарты в сфере противодействия отмыванию преступных доходов и финансирования терроризма. Кроме того, для эффективной борьбы с отмыванием денег во многих странах созданы специализированные государственные «подразделения финансовой разведки». Установлено, что растет также роль Международного валютного фонда в противодействии легализации криминальных доходов и финансовому обеспечению терроризма. Выявлено, что в борьбе с отдельными проявлениями преступной деятельности по отмыванию капиталов также участвуют и другие международные организации, например Группа стран против коррупции. Сделан вывод, что международное законодательство в сфере обеспечения финансовой безопасности предусматривает необходимость приведения национальных правовых систем в соответствие с международными стандартами, следовательно, законодательство Украины в финансовой сфере, криминальное и административное законодательство нуждаются в корректировке в соответствии с международными нормами.

Постановка проблеми. Стійкість економічного розвитку в умовах впливу шоків явищ внутрішнього та зовнішнього середовища, стабільність та ефективність функціонування будь-якої держави в умовах ринкової економіки суттєво залежать від стійкості її фінансової системи. Відтак, в умовах світової фінансової кризи уразливість міжнародної й національних фінансових систем дозволяє зробити висновок щодо пріоритетності забезпечення фінансової безпеки в системі економічної, а, відповідно, і національної безпеки держави. Пріоритетне значення фінансової безпеки в системі економічної безпеки країни зумовлюється, перш за все, взаємозалежністю економічної та фінансової сфер, оскільки будь-яка економічна ініціатива, що приймається на макро-, мезо- та мікрорівні потребує відповідного фінансування. Відповідно, економіка будь-якої держави потребує фінансової стабільності, досягнення якої вимагає забезпечення відповідного рівня фінансової безпеки. З цієї точки зору успішна практика забезпечення фінансової безпеки у розвинених країнах представляє собою великий науково-практичний інтерес.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Відзначимо, що на сьогодні існує численна кількість наукових досліджень в галузі фінансової безпеки. Вивченням теоретичних та практичних підходів до забезпечення належного рівню фінансової безпеки країни займаються такі вітчизняні вчені-економісти, як: О. Барановський, В. Геєць, Я. Жаліло, А. Миколайчук, В. Мунтіян, Н. Наконечна, Г. Пастернак-Таранушенко, О. Чепурний, О. Юркевич, О. Якименко та ін. Серед робіт закордонних авторів, що торкаються проблем забезпечення фінансової безпеки країни, слід відзначити праці Д. Блекуелла, Х. Дайєра, Д. Кідуелла, П. Кейла, А. Лажу, Г. Молла, М. Монті, Р. Петерсона, С. Ріда, Х. Сінка, А. Сміта, Б. Фульчері, Ф. Еванса та ін. У працях зазначених авторів закладено концептуальні основи фінансової безпеки й проведено аналіз теоретико-методичних та прикладних аспектів цієї проблеми.

Виділення невирішеної проблеми. На сьогодні сформовано значну теоретико-методологічну базу в галузі забезпечення фінансової безпеки країн. Водночас, більш детального вивчення потребують питання забезпечення фінансової безпеки України з урахуванням міжнародного законодавства у цій сфері.

Мета статті. У зв'язку з цим метою статті є аналіз та узагальнення міжнародних актів та закордонної практики забезпечення фінансової безпеки країн як основи для розробки дієвих механізмів забезпечення та зміцнення фінансової безпеки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відзначимо, щоприблизно у період 1970-х – 2000-х рр. були вироблені відповідні єдині норми щодо забезпечення фінансової безпеки в міжнародному масштабі. Так, можна виділити наступні основні міжнародні законодавчі акти в цій сфері [1, 2]:

1. Хартія економічних прав і обов'язків держав (прийнята у 1974 р. Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй), в якій, зокрема, підіймаються питання спрямування фінансових коштів у прискорення економічного та соціального розвитку.

2. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму (прийнята у 1999 р. Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй).

3. Конвенції Ради Європи про цивільно-правову і кримінальну відповідальності за корупцію (прийняті у Страсбурзі у 1999 р.), які спрямовані на координацію в області кримінальної відповідальності відносно великої кількості діянь, пов'язаних з корупцією, та визначають загальні міжнародні норми в області цивільного права і корупції.

4. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (прийнята у 2000 р. Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй – Палермська конвенція), яка підіймає питання криміналізації відмивання доходів від злочинів, криміналізації корупції, визначає заходи по боротьбі з відмиванням грошових коштів і заходи проти корупції.

5. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (прийнята у 2003 р. Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй), спрямована на заохочення, полегшення і підтримку міжнародної співпраці і технічної допомоги в попередженні корупції і боротьбі з нею.

6. Конвенція Ради Європи про відмивання, виявлення, вилучення і конфіскацію доходів від злочинної діяльності і фінансування тероризму (прийнята у 2005 р. у Варшаві – Варшавська конвенція).

Таким чином, Організація Об'єднаних Націй виступає одним з провідних міжнародних центрів з розробки міжнародно-правових стандартів в області організації боротьби з відмиванням злочинних доходів. Відзначимо, що Україна виступила однією з країн-творців Організації Об'єднаних Націй 26-го квітня 1945-го року і стала 37-ю державою-членом Ради Європи 9 листопада 1995 р.

У 1989 р. за рішенням країн «Великої сімки» була створена Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) – міжурядова організація, що виробляє світові стандарти у сфері протидії відмиванню злочинних доходів і фінансуванню тероризму, яка приділяє значну увагу співпраці з такими міжнародними організаціями, як МВФ, Всесвітній банк, управління ООН по наркотикам і злочинності. Одним з основних інструментів реалізації рекомендацій FATF на національному рівні є Підрозділ фінансової розвідки (ПФР), що відповідає за збір і аналіз фінансової інформації в межах країни з метою виявлення потоків фінансових коштів, здобутих незаконним шляхом. Основним інструментом FATF є 40 рекомендацій в сфері протидії відмиванню грошей, які піддаються ревізії в середньому один раз на 5 років, а також 9 спеціальних рекомендацій у сфері протидії фінансуванню тероризму, які були розроблені після подій 11 вересня 2001 р. [3].

Відзначимо, що вказані сорок рекомендацій є основою для побудови системи протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму будь-якою країною. Вони охоплюють широке коло питань, пов'язаних з профілактикою фінансування тероризму і протидією легалізації злочинних доходів, і відрізняються спрямованістю на забезпечення системі протидії фінансуванню тероризму і легалізації злочинних доходів інтернаціонального характеру при обов'язковому врахуванні національної специфіки конкретних держав.

Важливий момент 40 рекомендацій FATF полягав у тому, що країни були уперше покликані до створення передумов для успішної конфіскації прибутків і майна, отриманих злочинним шляхом, а особи, що надають фінансові послуги, повинні були створити каталог обов'язків, сприяючий боротьбі з відмиванням грошей. Сорок рекомендацій зробили серйозний вплив на формування як національних режимів протидії відмиванню грошей в країнах-учасницях FATF, так і міжнародної системи в цілому, встановивши

єдині міжнародні стандарти [4]. Таким чином, FATF виступає провідною рушійною силою в міжнародній боротьбі з відмиванням грошей.

Для ефективної боротьби з відмиванням грошей у багатьох країнах були створені спеціалізовані державні «підрозділи фінансової розвідки» (ПФР). У 1995 р. для розширення обміну фінансовою інформацією, підвищення кваліфікації персоналу, сприяння розвитку каналів зв'язку з використанням нових технологій ПФР створили неформальну організацію – «Групу Егмонт» (названу за місцем першої зустрічі в палаці Егмонт-Аренберг у Брюсселі) [5]. Відзначимо, що влітку 2004 р. підрозділ фінансової розвідки України було прийнято до Егмонтської групи. А в червні 2005 р. за сприяння Ради Європи Україна стала першою з країн не членів Європейського Союзу, які приєдналися до системи обміну даними між фінансовими розвідками Європейського Союзу.

Впродовж 1990-2000-х рр. за зразком FATF у світі було створено ряд регіональних організацій, які виконують схожі функції і проводять взаємні оцінки, у рамках яких національні системи протидії відмиванню злочинних доходів і фінансуванню тероризму держав-учасників перевіряються на відповідність міжнародним стандартам. До основних з таких організацій можна віднести [2]:

- азіатсько-тихоокеанська група по боротьбі з відмиванням грошей (створена в м. Бангкок (Таїланд) в 1997 р.);
- група по розробці фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів в Південній Америці (створена у 2000 р. в м. Картахена (Колумбія));
- центрально-східна і північно-африканська група по розробці фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів (створена в м. Манама (Бахрейн) в листопаді 2004р.);
- східно- і південно група з протидії відмиванню грошових коштів (створена в серпні 1999 р. в Танзанії);
- міждержавна група протидії відмиванню коштів в Західній Африці (створена в 2000 р. Економічною спільнотою західноафриканських держав);
- Євразійська група по протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму (ЕАГ), яка була створена в жовтні 2004 р.

Також слід відзначити, що зростає також роль структур Міжнародного валютного фонду (МВФ) у протидії легалізації доходів, що отримуються кримінальним шляхом, а також у протидії фінансовому забезпеченню тероризму. Так, Міжнародним валютним фондом здійснюється контроль за міжнародною фінансово-валютною системою та діяльністю країн-членів МВФ у вказаній сфері.

Отже, МВФ ставши природною платформою для обміну інформацією, розробки спільної стратегії і поширення стандартів і правил боротьби з відмиванням капіталів і фінансуванням тероризму. Досвід МВФ дозволяє йому оцінювати, якою мірою національна влада дотримується норм боротьби з відмиванням капіталів, і допомагати їм в розробці відповідних програм. У 2006 р. МВФ затвердив принцип, відповідно до якого будь-яка програма оцінки фінансового сектора і офшорного фінансового центру повинна включати оцінку механізму боротьби з відмиванням капіталів і фінансуванням тероризму. Досить нещодавно МВФ створив мультидонорський фонд Multi-Donor Trust Fund (MDTF) для фінансування технічної допомоги у боротьбі з відмиванням капіталів. Це перший з серії спеціалізованих фондів МВФ, що почав функціонувати з 1 березня 2009 р. Країни-члени МВФ зобов'язалися внести в нього 30 млн. дол. впродовж п'яти років. У перший рік існування фонду в його фінансуванні брали участь 11 країн [5].

У боротьбі з окремими проявами злочинної діяльності по відмиванню капіталів беруть участь й інші міжнародні організації, наприклад, створена у 1999 р. Радою Європи Група країн проти корупції (GRECO) – міжнародна організація, створена Радою Європи для моніторингу відповідності законодавства і правозастосовної практики держав-учасників антикорупційним стандартам Ради Європи. Метою GRECO є допомога державам-членам в антикорупційних зусиллях шляхом виявлення, за допомогою процедур

взаємних оцінок, недоліків діючих національних антикорупційних механізмів [6]. Відзначимо, що *Україна з 1 січня 2006 р. стала сороковим членом Групи країн проти корупції.*

Підкреслимо, що міжнародна система протидії фінансуванню тероризму і легалізації злочинних доходів спирається на універсальність розроблених профілактичних заходів і заходів протидії, що спрямоване на подолання відмінностей між країнами у вказаній сфері й ліквідацію територій, на яких не діяли би заходи в цій сфері, адже останнє створює можливості фінансування тероризму з банківських організацій, розташованих в окремих державах.

Висновки. Таким чином, сукупність міжнародних кримінально-правових, адміністративних і фінансових заходів у сфері забезпечення протидії фінансуванню тероризму і легалізації незаконних доходів сприяє зміцненню як національної, так і міжнародної фінансової безпеки. При цьому, міжнародне законодавство у сфері забезпечення фінансової безпеки передбачає необхідність приведення національних правових систем у відповідність з міжнародними стандартами. Не виступає виключенням із загального правила й Україна, законодавство якої не лише у фінансовій сфері, а й кримінальне та адміністративне законодавство потребують коригування відповідно до міжнародних норм. При цьому необхідно забезпечити обов'язковість виконання єдиного комплексу стандартів всіма національними фінансовими установами, що сприятиме створенню ефективної системи протидії фінансовій злочинності й зміцненню національної фінансової безпеки. Також необхідним є поглиблення співпраці національних правоохоронних структур у справі забезпечення національної фінансової безпеки.

Список використаних джерел:

1. Конвенции и соглашения [Электронный ресурс] / Официальный сайт Организации объединенных наций. – Режим доступа : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conv2010.shtml
2. Официальный сайт Совета Европы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.eurasiangroup.org/ru>
3. Группа разработки финансовых мер борьбы с отмыванием денег [Электронный ресурс] / Официальный сайт Евразийской группы по противодействию легализации преступных доходов и финансированию терроризма.– Режим доступа : <http://www.eurasiangroup.org/ru/eag/fatf.php>
4. Карпович О.Г. Противодействие легализации (отмыванию) преступных доходов в России [Электронный ресурс] / О.Г. Карпович // Режим доступа : reclap.ru/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=377&
5. *Зубченко Л.А.* Борьба с отмыванием капиталов [Электронный ресурс] / Л.А. Зубченко // Фонд исторической перспективы. – Режим доступа: <http://www.perspektivy.info/print.php?ID=63314>
6. Что такое ГРЕКО и ее рекомендации [Электронный ресурс] / Интерфакс новости. – Режим доступа : <http://www.interfax.ru/interview/59915>

References (BSI):

1. “Conventions and agreements” [Konventsii i soglasheniia], Ofitsiynysait Organizatsii obedinennykh natsiy, available at: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conv2010.shtml (accessMay5, 2016).
2. Ofitsiyniy sait Soveta Evropy, available at: <http://www.eurasiangroup.org/ru> (accessMay5, 2016).
3. “Financial Action Task Force on Money Laundering” [Gruppa razrabotki finansovykh mer borby s otmyvaniem deneg], Ofitsiyny isait Evraziy skoygruppipo protivodeystviyu legalizatsii prestupnykh dokhodov i finansirovaniyu trrorizma, available at: <http://www.eurasiangroup.org/ru/eag/fatf.php> (accessMay 5, 2016).

4. Karpovich O., "Opposition to the legalization (laundering) of proceeds of crime in Russia" [Protivodeystvie legalizatsii (otmyvaniyu) prestupnykh dokhodov v Rossii], available at: [rclap.ru/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=377&\(accessMay 5, 2016\)](http://rclap.ru/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=377&(accessMay 5, 2016)).

5. Zubchenko L., "The fight against money laundering" [Borba s otmyvaniem kapitalov], Fond istoricheskoy perspektivy, available at: [http://www.perspektivy.info/print.php?ID=63314\(accessMay 5, 2016\)](http://www.perspektivy.info/print.php?ID=63314(accessMay 5, 2016)).

6. "What is GRECO and its recommendations" [Chto takoe GREKO i ee rekomendatsii], Interfaks novosti, available at: [http://www.interfax.ru/interview/59915\(accessMay 5, 2016\)](http://www.interfax.ru/interview/59915(accessMay 5, 2016)).

Ключові слова: фінансова безпека, корупція, відмивання грошей, фінансування тероризму, фінансова розвідка, міжнародні стандарти.

Ключевые слова: финансовая безопасность, коррупция, отмывание денег, финансирование терроризма, финансовая разведка, международные стандарты.

Keywords: financial safety, corruption, white-washing, financing of terrorism, financial secret service, international standards.